

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1942-XXI

23. DECEMBRA

ŠT. 52

Vzgoja ob jaslicah

Marsikateri krščanski vzgojitelji mislijo, da se morajo držati toge, temačne strogosti, ki ne pozna smeha in živahne poskočnosti. Toda napraviti iz otrok »mile jerec«, ki bi se leseno držali, povešali glave in venomer le klečali, bi bilo vprav nasprotno od pravega krščanstva. Kajti bistvo prave vere je v tem, da vsa bitja z veseljem in v ljubezni služijo svojemu Stvarniku. Jaslice nam dajo živ zgled takega veselja. Že veliki mojstri srednjega veka so nam skušali v slikah prikazati, a Cerkev v besedah dopovedati veliko radost, ki je prevečala vse stvarstvo ob največjem dogodku krščanstva. Angelci božji prepevajo slavo, nebo žari v vsej zvezdnati krasoti, pastirčki veselo hite k jaslicam, ovčice se gnetejo k hlevčku, kravica in osliček grejeta Novorojenca s svojo toploto. V vsem se nam prikazuje tista naravna, neprisiljena otroška prisrčnost, ki človeka v dušo gane in ga vsega prevzame.

In v tako prisrčno krščanstvo moramo uvajati naše otroke. Ne s silo, strogostjo in mrklimi obrazy, z ljubeznijo, ki odpira srca in dela čudeže.

Pedagog Fenelon pravi nekje: »Če dobi otrok o čednosti le žalostno, mračno predstavo, medtem ko se mu svoboda in razbrzdanost kaže v prijetni luči, je vse izgubljeno, ves trud zastoj.«

Pravi, globlji namen krščanstva ni, da človeka zaslužnji v verigo ukazov in pretenj z velikimi kaznimi, ampak da ga notranje osvobodi in mu sprosti duha. Kako? Poglejmo brezversko vzgojo! V njej se vzgaja otrok le za ta svet. Poučuje se o ciljih, vzbujajo se mu želje, kako naj bi čim bolj in čim prej dosegel srečo in zadovoljnost na tem svetu. A pod srečo in zadovoljnostjo je seveda mišljeno bogastvo in pridobitev vseh užitkov, ki mikajo človeško naravo. Če so med njimi nespodobni, ki tega ne morejo doseči zlepa, poskušajo z grda. Imamo sicer človeške zakone in uredbe, ki naj bi uravnavali pravilno sožitje med ljudmi, a kot vse človeško, so tudi ti zakoni nepopolni. Kdor hoče delati zlo, bo znal prevarati tudi človeške sodnike in se izmakniti zakonom. Če pa ga že doleti kazen, ima to le za posledico svoje

nespretnosti in bo vdrugič toliko previdnejše obšel postayo. Do srca in duše pa mu kazen ne seže.

Zato živi danes toliko ljudi v sovraštvu, trmi, nezadovoljnosti, brezvestnosti in hudobiji, ker hočejo po sili, brez ozira na druge doseči svojo navidezno srečo, a se čutijo kot zveri v kletki z močnim omrežjem. Zaletavajo se v ovire in kri jim zbescni od togote, če ne uspejo.

Kakšni nagibi morejo voditi brezverca, da je pripravljen res čednostno in pošteno živeti? Malo jih je, ki so res nagnjeni bolj k dobremu kot hudemu, ki jim je poštenost tako rekoč v krvi. Drugi žive na videz ali zares čednostno zaradi ugleda, zaradi vseh mogočih osebnih koristi. Kako hitro pa pade vsa dobra vzgoja z njih, ko jim tega njihove koristi ne narekujejo več? Kakor slab omet z zidu. Jabolka so, na zunaj lepa in rdeča, ko pa usoda malo globlje zareže z nožem vanje, se pokaže vsa gniloba. Ali ne doživljamo te resnice kar najbolj v današnjih dnehe?

Kako drugačno je res pravo krščanstvo. Pravo, pravim, ker pravo ne pozna zgolj lepe zunanje oblike, pa tudi ne pozna sile, s katero naj svoj cilj doseže. Pozna le dobrega Očeta, v čigar varstvu je, ki za njem prepušča. Pravo krščanstvo prerodi človeka na znotraj in vse človeško dejanje in nehanje je po njem osvetljeno. Ne zunanji nagibi, ne užitki in bogastvo, ne ugled in oblast, ampak duh božji ga vodi. Zaveda se, kako prazni so uspehi, kako malenkostni in nepomembni neuspehi, kako kratki dnevi veselja in žalosti nasproti vsej večnosti. Medtem ko brezverec ne vidi več poti pred seboj in si vzame življenje, ima veren človek v najhujši bolečini zavest, da tudi njega še čaka boljša bodočnost.

Da, treba je danes človeka zares versko preroditi, če hočemo, da bo bodočnost boljša. Naši otroci naj bodo bolj vzgojeni kot smo bili mi.

Otrok naj se nauči prav tako s svojo živahnostjo služiti Bogu kot odrasli z umirjenostjo in zadržanostjo. Nikoli ne pustimo otroka klečati za kazen in za kazen

moliti dolgo verigo očenašev ali drugih molitev. S tem mu bomo pobožnost najbolj pristudili. Ali ga ne bomo huje zadeli v njegovo občutljivo srce, če mu za kazen odvezamo oskrbovanje domačega oltarčka ali zabranimo prižgati lučko pred Marijino podobo, če ne sme pripravljati jaslí, izrezovati pastirčkov ali nositi luči pred njega skrbí in kateremu se z vsem zaupsvetimi večeri, ko nosimo kadilo po stanovanju in okrog hiše? Otrok mora biti že zgodaj vključen v krščansko družinsko življenje. Naj mu čim bolj preidejo v navado vsi domači verski običaji. Kako škoda je, kjer se ti običaji opuščajo. Ne poznajo ne jaslí, ne kadila ob svetih večerih, ne poprtnjaka in vseh drugih lepót, ki jih je poznala še stara krščanska družina. Le božično drevesce je tu pa tam še ostalo in poganski belobradati Božiček, ki nosi darila in pusti dušo prazno. A s kolikšnim veseljem se odrasel človek v poznejših letih spominja domačih jaslí, prelepe pesmi; »Sveta noč, blažena noč,« ki jo je prepeval. In naj bo še tako zakrknjen grešnik, na božični večer mu bo zatrepetal v duši

spomin na nedolžna otroška leta, polna žive vere in otroškega zaupanja.

Lepota krščanske vzgoje je tudi v tem, da otroku vse stvari in reči prikažemo kot izliv božje dobrote. Saj so otroci tako dovzetni za povesti in lepoto. Kaj je lepše kot pripovedovati mu, da je Bog ustvaril sonce zato, da nas greje, da daje barvo cveticam in rastlinam, ki razveseljujejo naše oko, da je ustvaril veličastne gore, pokrite z večnim snegom in širna polja, ki nam rodijo vse, kar rabimo. Vsak dan, vsak letni čas bomo našli priliko, da mu govorimo o božjih darovih, mimo katerih ne sme hoditi brezbrizen in nevhvaležen.

Otrok naj čimne svoje telo le kot sredstvo, da z njim dojema in doživlja vsa božja čuda okrog sebe, a tudi razumeva vse kazni in nezgode, ki si jih človeštvo nakopava za svoja stranpota od Boga. Nikoli pa naj ne smatra telo kot glavni namen, zaradi katerega živi. Sele, če mu to resnico zadosti dopovemo, se ne bo brezobzirno vrgel v življenje za minljivimi uspehi in ne bo videl cilja le v teh par letih, ki jih ima živeti.

Izobrazba kmečke gospodinje

II.

Ali pa sploh moremo v gospodinjstvu govoriti o dopustu ali počitku? Ali ni vedno polno dela, čeprav ne nuja gospodinjstvo ravno poletno in jesensko delo? Gotovo je, da gospodinja ne more nikdar sedeti prekrizanih rok — toda ali ne pomeni prijetna sprememba dela že tudi počitka? V poletnih mesecih, ko je bilo na vrtu dovolj opravka, je ostala marsikatera stvar nezakrpana. V zimskem času, ko sedi vsa družina v toplem prostoru pri svojem delu, je tudi na gospodinjstvi vrsta, da izvleče košaro s perilom. V prijetnem pogovoru in petju narodnih pesmi hitro mineva delo in čas. Zdaj je tudi primeren trenutek, ko nastopi mati kot učiteljica s tem, da otrokom pomaga pri nalogah in učenju.

Zelo žalostno je dejstvo, da se večina žen začne zanimati za vzgojo šele takrat, ko jim njih otroci začno že čez glavo rasti kot pravimo in njih vzgoji nikakor niso več kos. Važen, da, eden najvažnejših predmetov v kmetijsko-gospodinjstvih šolah je vzgojeslovje, ki žene uvede v poznanje človekovega bitja. V zvezi z zdravstvom jasno prikaže, česa človek potrebuje kot telesno in kot duševno bitje. Vsaka žena mora biti vzgojiteljica, pa naj si bo telesna mati ali ne. Zato vsem ženam priporočam branje vzgojeslovnih in zdravstvenih knjig.

In kar naenkrat so otroci odrasli. Njih korak v svet je že negotov in potrebuje

trdnega materinega vodstva. Vprašam vas: Le kako naj vodi mati mladino, če sama ne zavzema jasnega stališča do življenja, če sama ni premislila vsa pereča dnevna vprašanja? In današnji čas gotovo ne zahteva malo za ozirom na premišljenost ravnanja.

Dejala sem že, da tudi vrt spada v oskrbo žene. In ker se mi zdi, da je zlasti na tem področju še treba mnogo urediti, naj še o negi in ureditvi kmečkega vrta kaj povem. Mnoge žene, zlasti na deželi, smatrajo vrt kot nepotrebno zlo. Mnoge pa bi rade uredile prijetno okolico svojega doma, pa ne vedo kako. Tem ženam je treba pokazati, da znajo z okusom in ljubeznijo olepšati svoj dom. Kmečki vrt mora pri urejenem gospodarstvu tvoriti z dvoriščem in gospodarskimi poslopji lepo celoto. Kot poživí izbo lep šopek, naj bo vrt »pušelj gospodarstva.« V takem vrtičku, ki tvori lepo nadaljevanje in zvezo hiše z ostalim gospodarstvom, ne sme manjkati vse zelenjadi, ki v dotičnem kraju uspeva. Tudi pestrih cvetic naj bo poln. Predvsem žena in zlasti kmečka žena je poklicana, da svoj košček zemlje, rodne zemlje, čimbolj olepša v veselje sebi, domačim in vsem, ki jo obiščejo. Lepota vrta je odvisna od njegove ureditve in nege.

Zlasti žene smo zelo dovzetne za tuje vplive. In kot posnemamo v obleki, tako opažamo na deželi žal vpliv mesta tudi glede ureditve vrta, zlasti kar se tiče

ograje. Ograja mora pri urejenem vrtu tvoriti njega okvir, ki je v skladu z okolico. Kot bi bile smešne mestne ulice, ki ki bi vodile ob vrtovih z leseno, iz neotesanih debel zgrajeno ograjo — tako ni prav, da na deželi grade železne in zidane ograje, ki so z okolico, ki je vsa naravna, v pravem neskladju. Za ograjo kmečkih vrtov uporabljamo čim manj železa in cementa, pač pa mnogo lesa, lepobarvnih skal ter kamenja in sicer zlasti les tak, kot ga nam nudi narava, brez otesavanja in žaganja. Ograja iz povprek skupaj zbitih debelc je zelo lepa in poceni.

Kmečki vrt spada v oskrbo žene. Nikakor pa ji ne sme biti le v povečanje dela in skrbi. Mnogo bolj ji mora služiti v pomnožitev veselja in razvedrila. Iz njega naj se vrne žena vedra in sveža v hišo, pa naj si bo to zgodnje pomladanske, poletne ali sadupolne jesenske dni. Z veseljem se spominjam onega kraja in vrtička s pisanimi cvetličnimi gredami in krasno vrtnino, tako lepo kot je nisem drugod več videla. In slišala sem vzdihniti lastnico tega vrta: »Ah, moj vrt mi pripravlja največ veselja. On je moj najboljši prijatelj in učitelj obenem!« Da, take ljubezni je vreden vsak vrt, le da je to mnogim ženam treba pokazati. Marsikateri kmečki vrtovi so vse drugo kot lepi. Njim pač manjka le ljubeča, nežna

roka žene, ki tudi med koristno zna strestiti nekaj lepega.

Pa še na nekaj naj bo opozorjeno. Nič ne razvedri srca tako, kot lepa pesem, zapeta iz čistih grl. In kje je lepše začetno življenje, kot ravno v narodni pesmi! Zato je dolžnost gospodinje-matere, da včasih otrokom zapoje znane pesmice. Kmalu se jih nauče — pa še oče in hlapec pritegneta — in kdo bi posedal po gostilnah, ko je pa doma tako lepo!

Kdaj in kako bo dobila svojo urico od-mora za izobrazbo, je odvisno od vsake gospodinje posamič. Da so je potrebne in jo morajo imeti, pa velja brez izjeme za vse. Vsaka jo potrebuje za utrditev značaja ter za moč, ki ji je potrebna v trdi borbi življenja. Kajti važno je — danes bolj kot kdaj koli prej — da zlasti mati-gospodinja pogumno in dobre volje prebije vse težave in razočaranja, ki se ji stavljajo na pot.

Vzgoja je torej najvažnejša naloga vsakega naroda. A kdo ima večji vpliv na tvorbo otročjega značaja, če ne njega mati? Ker ima žena kot mati veliko in sveto nalogo vzgoje, mora predvsem biti sama dobro vzgojena in na to nalogo dobro pripravljena. Sele nato, ko bomo imeli dobro vzgojen rod, rod krepkih značajev, bomo lahko zrlj brez strahu bodočnosti v oči.

Hribar Cita.

Domači vrt

Lončnice

Vrtovi so povečini prekopani in pripravljeni na zimski počitek. Če pa še niso, ne nehajmo s prekopavanjem in rigolanjem, dokler ni vsa vrtna površina globoko preobrnjena in leži v grudah — seveda, če prej ne pritisne tisti mraz, ki zemljo tako zaklene, da tudi z lopato ne moremo več v njo. Kljub visoki koledarski številki, ki že zimo oznanja, nam namreč milo vreme še dopušča vrtna dela.

Prav je, da nekoliko paznje posvetimo tudi našim lončnicam. Te cvetlice, ki krase čez poletje naša okna in balkone, preselimo na zimo v zaprte prostore. V ta namen je najprimernejša svetla, zmerno topla klet ali pa veranda istih lastnosti. Največkrat pa ljubitelji lončnic nimajo ne tega ne onega, zato jih shranjujejo kar po sobah. Tu so pa večkrat v napotje, če zanje ni posebnega, z vseh strani dostopnega prostora. V te namene so najprimernejša lično izdelana podolgasta lesena stojala, ki imajo police, obložene s pločevino. Ta varuje les pred vlago, ki priteka iz lončkov. Takle »zimski vrtičke« si lahko omisli vsak; tudi izdelal ga bo lahko marsikdo,

ki je le nekoliko ročen domač »mizar« in ima veselje s tem opravilom. Takole cvetlično stojalo postavimo pred okno ter ga lično obložimo z raznovrstnimi lončnicami. Tako stojalo je pravi okras sobe.

Z ozirom na njih oskrbo delimo lončnice lahko na več skupin. V skupino onih, ki zahtevajo zimski počitek, spadajo: fuksije, pelargonije, nagelji, roženkraut, rožmarin. Tem torej ta čas ne prilivamo mnogo; le toliko vlage jim dodajamo, da obdrže zdrave liste. Oskrbovanje lončnic v zimskem času zahteva nekoliko več skrbnosti kot poleti. Predvsem jim škoduje presuh zrak, ki je največkrat v zakurjenih prostorih. Tak zrak škoduje »pljučam«, ki dobe tuberkulozo — listi začno rumeneti in odpadati. Zalivanje je tudi pozimi možno važno. Lahko rečem, da je še važnejše kot poleti, kajti v poletni vročini se malokdaj primeri, da bi zaradi obilne vlage koreninice segnile. Pri naših sobnih lončnicah je pa to zelo pogost pojav. Če nimamo z rastlino kakih posebnih namenov — da bi jo silili k cvetju ali kaj podobnega — ji torej privoščimo zimski počitek s tem, da ji ne zalivamo preveč. Zemlja naj ne

bo presuha, pa tudi nikoli popolnoma mokra, marveč le stalno rahlo vlažna.

S cvetjem nas bodo lepo razveseljevale čez zimo modro cvetoče saintpaulije in razne vrste jegličev. Tem vlage in toplote ne sme manjkati, sicer ne cveto. Zelo jim prija, če jih včasih zalijemo s kakim gnojilom (z mesno vodo, kavnim ocedkom, s prahom tobačnega pepela itd.).

Za nego mnogo občutljivejše pa so azaleje. To so lepi grmički, polni rožnatega ali pa belega cvetja. Te zdaj začenjajo napenjati popje — zato pozor nanjel! Zdaj potrebuje cvetlica miru, svetlobe, toplote in vlage. Ko smo jo v jeseni sadili, smo ji pripravili zmes šotne, kompostne zemlje in mivke, ter jo v to posadili. Zdaj pa ji od časa do časa prilijemo mesne vode in je ne obračamo na polici. Obračanje zelo škoduje razvoju cvetja. Čez dober mesec bomo začudeni nad polnostjo njene ga cvetja.

»Zakaj postaja moja sobna smrečica vedno bolj rumena?« sem bila že večkrat vprašana. In ko sem si ubogega bolnika ogledala, sem videla, da se še kar krepko drži, v kakršni stiski prav za prav je. Navadno je njeno mesto v kotu sobe, kamor pada zelo malo svetlobe. »Tja se pač najbolje podal« pravijo. Večkrat je v sobi močno kurjeno in ta suhi zrak smrečici zelo škoduje. Postavimo jo torej k oknu

— tudi tam bo dala sobi lep videz — ter ji zmerno zalijmo. Ko zakurimo sobo, jo večkrat poskropimo z mlačno vodo po iglicah. Tudi smrečico, kot ostale cvetlice, presadimo vsako jesen v svežo zemljo.

Podobno negujemo razne vrste palm, gumijevo drevo in filodendron. Tem širokolistnim rastlinam moramo večkrat uliti prašene liste. Za to delo si pripravimo mehko krpo ali gobo in mlačno vodo.

Sobna lipa je gotovo vsem znana. To je ono sobno drevesce s kosmatimi, lipi podobnimi listi in lepimi belimi cvetovi. Ta uspeva tudi nekoliko dalj od svetlobe in ni zelo občutljiva za toploto. Da jo le zmerno zalivamo ter ji včasih okrog korenin zrahljamo zemljo, pa nam bo hvaležno rasla. Ker ima kosmate liste, jih ne moremo umivati, zato jo postavimo včasih na dež, da spere z nje prah.

Se mnogo je sobnih rastlin, ki pa glede nege od omenjenih niso mnogo različne. Marsikdo jih šteje v napotje; zlasti gospodinje pri pospravljanju rade godejo čez to navlako. Vendar se mi zdi, da je dom, ki nima nikjer nobene navlake, zelo pust. Zlasti pa je pust, če v vsej dolgi zimi ne vidimo drugih rož, kot ledene na oknih. Predvsem pa je pusto nam, ki nam utripalje pogumno vrtnarsko srce, če skoraj četrt mrzlega leta ne moremo vsaj malo po zemlji pobrklati.

DOM

Nasveti za dom

Če se odtrgajo kovinaste konice pri vezaljkah, jih je težko uporabljati, vendar pa je škoda, da bi jih zamenjali, če so še cele. Konce vezaljk ovijemo z nitko ali pa jih vtaknemo v vroče lepilo. Lahko si tudi pomagamo s pečatnim voskom ali parafinom.

Če imaš več parov otroških nogavic, ki so si podobne, jih po pranju težko izbereš po parih. Lahko si pomagaš na več načinov. Prišij košček traku na zgornji konec vsake nogavice in jih pred pranjem zveži skupaj, vsak par posebej. Lahko jih tudi sešiješ skupaj s par vbodi. Tudi lahko zaznamuješ vsak par s posebnim znamenjem ali z različnimi barvami. Tako se ti pozneje ne bo treba mučiti z izbiranjem posameznih parov.

Če postanejo rokavice iz usnja, ki se dajo prati, po pranju trde in ozke, jih zavij dva ali tri ure v mokro krpo, nato jih še vlažne natakni na roko. Zdaj se bodo z lahkoto raztegnile. Sleci jih zopet in osuši na zračnem prostoru.

Včasih se zgodi, da se pri vezanju zbođe v prst in s krvjo umažeš vezanino. Vzemimo takoj nekoliko škroba, ki si ga ovlažila, pritisi ga na madež in pusti da se posuši. Madež bo izginil popolnoma.

Steklenice od olja hitro in temeljito očistiš s kisom, ki si mu dodala precej soli.

Kadar lupiš jabolka, jih najprej vtakni v vročo vodo. Tako bo šlo delo mnogo hitreje izpod rok in kožica, ki jo odstraniš, bo čisto tenka.

Vrata zavaruješ čez noč tako, da vzameš upogljivo žico, jo prepogneš na sredi, da je kakor lasnica, jo obesi na kljuko tik pri durnici, jo tam pritrdiš, da ne zdrsne po kljuki, nato vtakneš oba konca skozi ključevo zanko, ju zapogneš nazaj, pretakneš še enkrat skozi zanko in spet zapogneš. Tako ne more nihče ključa ohrniti, niti ga porinuti iz ključavnice, niti odpreti z vetrihom.

Če mečeš surove krompirjeve olupke po malem v ogenj, prepereš s tem, da bi se tvorile saje.

Jedi ostanejo dalj časa tople, če posodo ovijemo z več polami papirja. Lahko porabimo za to časopisni papir.